

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

PROF.DR.MUSTAFA TALHA GÖNÜLLÜ

TANIMI

Sürdürülebilirlik bir çok alanda kullanılmaktadır. Bir işin olumsuz görülen duruma sokulmadan devam ettirilebilir olması manasına geliyor.

Çevre bakımından sürdürülebilirlik:

Bir sürecin veya girişimin, doğal kaynakların uzun vadeli tükenmesinden kaçınırken sürdürülebilme veya devam ettirilebilme derecesi.

Vikipedi: "Sürdürülebilirlik, daimi olma yeteneği olarak adlandırılabilir. "

NELER ÇAĞRIŞTIRIYOR?

Çevre açısından yapılan "Sürdürülebilirlik" kelimesinin tanımının, insan yaşamının olumsuz bir hale düşmeden bir iş ve işleyişi devam ettirilebilmesi olarak yapılması, işin gerçek renk ve tonunu tam olarak ortaya koymamaktadır.

Bugün söz konusu ettiğimiz "Sürdürülebilirlik" ile geçmişteki durumu aynı tutmak ve hatta yarınlardaki durumlar ile bugünkü durumu aynı tutmak söz konusu edilemiyor. Halihazır eğilime göre; bunları olumlu yönde kıyaslayamıyoruz. Olumlu kıyaslayabilmek demek, süreçleri gelecek için de yönetebilir yani sürdürülebilir duruma getirdiğimiz anlamına gelir.

Batının Sanayi Devrimi ile başlayan doğal kaynakları tüketmedeki öncü duruşu ile yerkürede yarın da ihtiyaç duyulacak varlıklardan bir kısmı artık yok. Çok yakın tarihte ise artık tüketmeyi haz haline getirmiş çılgın bir dünya sürüşü ve kafa karışıklığı ise üzerinde durulması gereken en önemli bir ayrı konu.

Kaynakları kullanarak yeni bir anlayış genliğini deneyen batı, uzaklara kadar uzamasına rağmen bugün geldiği durum baştan düşünülerek hareket edilmesi gereken durumdur.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK NE İFADE EDER?

Günümüzde yaygın olarak kullanılan, yalnızca Çevre Bilimi için değil, insanların tüm çalışma alanlarında kullanılmaya başlanmış olan bir kavramdır.

Bu kavram; çalışmalara sosyal bir boyut katıp, temkinli (ölçülü ve önlemi elden bırakmayan) olmayı ve ayrıca şimdiye ve sonrasına gerçek ve hak ettiği değerini vermeyi esas alır. Bu kavramda, geleceğin olduğu ve umutsuzluk olmadığı düşüncesi de hakimdir. İdealizmin de olduğunu düşünebiliriz. Bu kavram içinde olumlu ve olumsuz olduğu düşünülen şeyler olduğu gibi bunlarla ilgili kabuller ve istense de istenmese de kabullenmeler mevcuttur. Sürdürülebilirlikte katılımcılık yani sosyal birlik ve beraberlik olmazsa olmazdır.

Sürdürülebilirlik hangi iş ve işleyiş için olursa olsun o iş ve işleyişe bilimsellik katmaktadır.

Sürdürülebilirlik, her iş ve işleyiş ayrı bir düzleme alıp yeniden ele alma işidir. Sürdürülebilirlik, İnsanoğlunun bugüne gelene kadar yaptığı ve geliştirdiği her iş ve işleri "onarıcı" bir işleve sahiptir. Ama her şeye yeniden en baştan başlama gibi değildir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK NE İFADE EDER?

Sürdürülebilirlik, iddialı ve vaat edici durumda olmak durumundadır. Ortak bir ideal olmak zorundadır. Sonuç odaklı olacaktır. Görülür ve kabul edilir (istense de, istenmese de kabul edilmek zorunda olunan) bir sonuca dayanacaktır. Hedef alınan sonuç, biten bir zaman için değildir. Yani hedefin sonlu zamanda olması düşünülmez. Menzilin sonsuza uzaması istenir.

Sürdürülebilirlik için uygulamaya konulan işlem ve fonksiyon planlanır. Uygulama planı, mevcutların hiçbirinden vaz geçmemelidir. Yani mevcut insanlardan da, gelecekteki insanlardan da ve hatta aradaki insanlardan da... Arada kesinti ve kaybetmeler olmamalıdır. Aynı zamanda, mevcut temel ihtiyaçlara kaynaklık eden ana kaynaklardan da plan içinde kesinti ve kaybetmeler olmamalıdır. Burada gerek kullanıcı durumdakilerin ve gerekse kullanılan varlıkların biçim değiştirmesi ve bozulmaması da planın gayelerinden olmalıdır.

Sürdürülebilirlik, çeşitliliğin korunması demektir. Çeşitliliğin olmadığı çevre "tatsız ve yavan" bir çevredir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK NE İFADE EDER?

Sürdürülebilirlik, sağlıklı olarak yürütülebilmek için yeterli ölçme ve değerlendirme imkan ve araçları ile donatılmış ve bu imkan ve araçları canlı ve diri vaziyette çalıştırılır durumda olmalıdır.

Sürdürülebilirlik, yeniliklere açık olma ve hatta yeniliklerin geleceğini vaat etmedir. Halihazır olumsuz yöntem ve unsurların, sürdürülebilirlik süreci boyunca giderek olumlu olanlarla yer değiştirmesi asıl çalışmaları oluşturacaktır. Bu maksatla, araştırmalar sürdürülebilirliği temin edecek yeni teknoloji ve gelişmelere yönlendirilmeli ve yoğunlaştırılmalıdır.

Sürdürülebilirlik, canlı ve cansız tüm varlıkların tüm özelliklerinin çok iyi biçimde belirlenmesini de bir uğraş olarak devam ettirir.

Sürdürülebilirlik kapsamı içinde gelecekteki insanların beklentileri de doğru ve yerinde tahmin edilebilmelidir.

Geçmiş çok iyi bilme ve geleceği çok iyi öngörebilmedir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK NE İFADE EDER?

Sürdürülebilirlik ile ilgili **sosyoloji ve felsefe, insanların yaratılış özellikleri ile uyumlu**, insan fıtratını ve **toplumsal huzuru** bozmayan anlayışta olmalıdır. **Aile kurumu** ve **fertlerin maddi ve ruhsal sağlığı** mutlaka sürdürülebilir amaçlı olacak şekilde gözetilmeli ve korunmalıdır.

En nihayetinde, Sürdürülebilirlik, bir idarecilik işi olduğundan "**Kamu İdaresi**" konusunun da çok yakın bir şekilde en önde ve en hayati konularından birini oluşturmaktadır. İdare olması için ise yazılı ve yazılı olmayan "**Hukuk**" yani "**Adalet**" olmazsa olmaz ilk müracaat alanıdır.

Sürdürülebilirlik konusu tüm insanlığın **ortak ödevidir**. Bu konunun **gerçekçi rotasına** oturmasına engel olan en baş ve en büyük engel ise, bugünkü olumsuz durumlara gelinmesine sebep olan unsurlardır. Bu nedenle direksiyonun olabildiğince temsili bir şekilde tutulması gerekmektedir.

Sürdürülebilirlik konusu, birçok alanda söz konusu edilmektedir demiştik. Ancak yönetim konusu bakımından özellikle "**Sürdürülebilir Kalkınma**" konusu literatürü ve yine yakın bir konu olarak "**Döngüsel Ekonomi**" konusuna dair literatür gündemde önemli yer tutmaktadır.

NE ZAMAN KULLANILMAYA BAŞLANDI?

"Sürdürülebilirlik" olumlu gibi gözüken ama aslında olumsuzluğu örtmeye, iyimserleştirmeye çalışan bir ifadedir.

Kaynakları tüketirken sınırlanmaya başladığını anlayan batı bir çok yerde "Sürdürülebilirlik" terimini kullanmaya başlamışlardır. Batı literatürü incelendiğinde "Sürdürülebilirlik (Sustainability)" terimini ilk şurada biz kullandık söylemlerini görmekteyiz. Bunun söylenmesinin olumsuzluğunun anlaşılmaması, sorgulanmaması üstün haklara sahip olma düşüncesine sahip olunduğunu göstermektedir.

Dördüncü hafta dersimizde Çevre ve Doğa'nın Tarihini anlatırken ormansızlaşma konusunu baştan itibaren ele almıştık. Tarih boyu gördüğümüz büyük devletlerin oluşumlarında ve büyümelerinde orman varlığının etkisi üzerinde durmuş ve bu devletlerin zayıflayıp kaybolmaları ile orman varlıklarının tükenmesi arasındaki ilişkiyi görmüştük.

NE ZAMAN KULLANILMAYA BAŞLANDI?

Tarih boyunca insanoğlu kullandıkça çevresinde yitip kaybolan varlıkları gözledi. Yitip giden kullanılan bu varlıklar çevresinden kayboldukça, bu varlıkların olduğu yerlere doğru yöneldi. Yöneldikçe tüketti.

Tükettikçe daha da ilerilere doğru hamle yapıp hep bu işine yarayacak varlıkları bulduğu yerlere yerleşti. Ancak bir zaman sonra artık gidilecek yerlerin artık yetmeyeceğini, bu kovalamanın sonlu olduğunu çok daha önemle anlamaya ve fark etmeye başladı.

Birleşmiş Milletler de yerkürede "Sürdürülebilir Kalkınma" için misyon oluşturmuş ve halihazırda 17 hedefi öngörmüştür.

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

1. YOKSULLUĞA SON
2. AÇLIĞA SON
3. SAĞLIK VE KALİTELİ YAŞAM
4. NİTELİKLİ EĞİTİM
5. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ
6. TEMİZ SU VE SANİTASYON
7. ERİŞİLEBİLİR VE TEMİZ ENERJİ
8. İNSANA YAKIŞIR İŞ VE EKONOMİK BÜYÜME
9. SANAYİ, YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI
10. EŞİTSİZLİKLERİN AZALTILMASI
11. SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR
12. SORUMLU ÜRETİM VE TÜKETİM
13. İKLİM EYLEMİ
14. SUDAKİ YAŞAM
15. KARASAL YAŞAM
16. BARIŞ, ADALET VE GÜÇLÜ KURUMLAR
17. (BU) AMAÇLAR İÇİN ORTAKLIKLAR

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

1 YOKSULLUĞA SON

<https://www.kureselamaclar.org/>

Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek

1.1. Aşırı yoksulluğun sona erdirilmesi

1.2. Yoksulluğun en az %50 azaltılması

1.3. Sosyal koruma sistemlerinin hayata geçirilmesi

1.4. Mülkiyet, temel hizmetler, teknoloji ve ekonomik kaynaklara eşit erişim hakkı

1.5. Çevresel, ekonomik ve sosyal afetlere karşı dayanıklılık oluşturulması

1a. Yoksulluğu sona erdirme amaçlı politikaların uygulanması için kaynakların harekete geçirilmesi

1b. Yoksul yanlısı ve toplumsal cinsiyete duyarlı politika çerçeveleri oluşturulması.

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

2 AÇLIĞA SON

<https://www.kureselamaclar.org/>

Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek

2.1. Güvenilir ve besleyici gıdaya herkesin eşit şekilde erişiminin sağlanması

2.2. Yetersiz beslenmenin tüm biçimlerinin ortadan kaldırılması

2.3. Küçük ölçekli gıda üreticilerinin verimliliği ve gelirlerinin iki katına çıkarılması

2.4. Sürdürülebilir gıda üretimi ve dayanıklı tarım uygulamaları

2.5. Gıda üretiminde genetik çeşitliliğin sürdürülmesi

2a. Kırsal altyapı, tarımsal araştırma, teknoloji ve gen bankalarına yatırım yapılması

2b. Tarımsal ticaret kısıtlamalarının, piyasa sapmalarının ve ihracat teşviklerinin önlenmesi

2c. Gıda emtia piyasalarında istikrarın ve bilgiye zamanında erişimin sağlanması

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

3 SAĞLIK VE KALİTELİ YAŞAM

<https://www.kureselamaclar.org/>

Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak

- 3.1. Anne ölümlerinin azaltılması
- 3.2. 5 yaş altında önlenabilir tüm ölümlerin sona ermesi
- 3.3. Bulaşıcı hastalıklarla mücadele
- 3.4. Bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklanan ölümlerin azaltılması ve ruh sağlığının desteklenmesi
- 3.5. Madde bağımlılığının tedavi edilmesi ve önlenmesi
- 3.6. Trafik kazalarından kaynaklanan yaralanma ve ölümlerin azaltılması
- 3.7. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı, aile planlaması ve eğitime evrensel erişim
- 3.8. Evrensel sağlık güvencesine ulaşılması
- 3.9. Tehlikeli kimyasallardan ve kirlilikten kaynaklanan ölümlerin ve hastalıkların azaltılması

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

4 NİTELİKLİ EĞİTİM

<https://www.kureselamaclar.org/>

Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek

- 4.1. Ücretsiz ilköğretim ve ortaöğretim
- 4.2. Nitelikli okul öncesi eğitime eşit erişim
- 4.3. Karşılabilir teknik, mesleki ve yükseköğretime eşit erişim
- 4.4. Finansal başarı için gerekli niteliklere sahip insan sayısının artırılması
- 4.5. Eğitimde ayrımcılığın bitirilmesi
- 4.6. Evrensel sözel ve sayısal okuryazarlık
- 4.7. Sürdürülebilir kalkınma ve dünya vatandaşı eğitimi
- 4a. Kapsayıcı ve güvenli okullar inşa edilmesi ve mevcutların iyileştirilmesi

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

5 TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

<https://www.kureselamaclar.org/>

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek

- 5.1. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her ayrımcılığın sona erdirilmesi
- 5.2. Kadınlar ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddet ve istismarın ortadan kaldırılması
- 5.3. Zorla evlendirilme ve kadın sünnetinin bitirilmesi
- 5.4. Ücretsiz bakım hizmetine değer biçilmesi ve hane içi sorumlulukların paylaşımının teşvik edilmesi
- 5.5. Liderlik ve karar almada tam katılımın güvence altına alınması
- 5.6. Üreme sağlığı ve haklarına evrensel erişim

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

<https://www.kureselamaclar.org/>

6 TEMİZ SU VE SANİTASYON

Herkes için erişilebilir su ve atık su hizmetlerini ve sürdürülebilir su yönetimini güvence altına almak

- 6.1. Güvenli ve karşılanabilir içme suyu
- 6.2. Açık alanlarda sanitasyon ve hijyene erişimin sağlanması
- 6.3. Su kalitesi, atık su yönetimi ve güvenli yeniden kullanımın iyileştirilmesi
- 6.4. Su kullanımında etkinliğin artırılması ve tatlı su arzının güvence altına alınması
- 6.5. Bütünleşik su kaynakları yönetiminin uygulanması
- 6.6. Su ekosistemlerinin korunması ve düzeltilmesi

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

<https://www.kureselamaclar.org/>

7 ERİŞİLEBİLİR VE TEMİZ ENERJİ

Herkes için karşılanabilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimi sağlamak

- 7.1. Modern enerjiye evrensel erişim
- 7.2. Yenilenebilir enerjinin küresel payının artırılması
- 7.3. Enerji verimliliğindeki iyileşmenin iki katına çıkarılması
- 7.4. Temiz enerji araştırma, teknoloji ve yatırımlarına erişimin desteklenmesi

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

8 İNSANA YAKIŞIR İŞ VE EKONOMİK BÜYÜME

<https://www.kureselamaclar.org/>

İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek

- 8.1. Sürdürülebilir ekonomik büyüme
- 8.2. Ekonomik verimliliğin daha yüksek seviyelere çekilmesi
- 8.3. İş yaratmayı ve işletmelerin büyümesini desteğin artırılması
- 8.4. Tüketim ve üretimde kaynak verimliliğinin artırılması
- 8.5. Tam istihdam ve eşit ücretli, insana yakışır iş
- 8.6. Gençlerin istihdamı ile genel ve mesleki eğitimlerinin desteklenmesi
- 8.7. Günümüz köleliğinin, insan ticaretinin ve çocuk işçiliğinin sona erdirilmesi
- 8.8. İşçi haklarının korunması ve güvenli çalışma ortamlarının desteklenmesi
- 8.9. Faydalı ve sürdürülebilir turizmin desteklenmesi
- 8.10. Banka, sigorta ve finansal hizmetlere evrensel erişim

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

9 SANAYİ, YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI

<https://www.kureselamaclar.org/>

Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek

- 9.1. Sürdürülebilir, dayanıklı ve kapsayıcı altyapılar geliştirilmesi
- 9.2. Kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi
- 9.3. Finansal hizmetler ve piyasalara erişimin artırılması
- 9.4. Sürdürülebilirlik için tüm sanayi kollarının ve altyapıların iyileştirilmesi

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

10 EŞİTSİZLİKLERİN AZALTILMASI

<https://www.kureselamaclar.org/>

Ülkeler içinde ve arasında eşitsizlikleri azaltmak

10.1 Gelir eşitsizliklerini azaltmak

10.2 Evrensel anlamda sosyal, ekonomik ve politik içermenin teşvik edilmesi

10.3 Fırsat eşitliğinin sağlanması ve ayrımcılığın bitirilmesi

10.4 Eşitliği teşvik eden mali ve sosyal politikaların uygulanması

10.5 Küresel finans piyasaları ve kurumların daha iyi düzenlenmesi

10.6 Finansal kuruluşlarda gelişmekte olan ülkelerin temsilinin artırılması

10.7 Sorumlu ve iyi yönetilen göç politikaları

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

11 SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR

<https://www.kureselamaclar.org/>

Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak

11.1 Güvenli ve erişilebilir konutlar

11.2 Erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemleri

11.3 Kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşme

11.4 Kültürel ve doğal dünya mirasının korunması

11.5 Doğal afetlerin olumsuz etkilerinin azaltılması

11.6 Şehirlerin çevresel etkilerinin azaltılması

11.7 Güvenli ve kapsayıcı yeşil alanlara ve kamusal alanlara erişimin sağlanması

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

12 SORUMLU ÜRETİM VE TÜKETİM

<https://www.kureselamaclar.org/>

Sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarını sağlamak

12.1 Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim İçin 10 Yıllık Çerçeve Programı'nın uygulanması

12.2 Doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve kullanımı

12.3 Küresel kişi başı gıda atıklarının yarıya indirilmesi

12.4 Sorumlu kimyasal ve atık yönetimi

12.5 Atık üretiminin önemli ölçüde azaltılması

12.6 Şirketlerin sürdürülebilir uygulamalar ve sürdürülebilirlik raporlaması için teşvik edilmesi.

12.7 Sürdürülebilir kamu ihale uygulamalarının teşvik edilmesi

12.8 Evrensel sürdürülebilir yaşam biçimi anlayışının teşvik edilmesi

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

13 İKLİM EYLEMİ

<https://www.kureselamaclar.org/>

İklim değışikliğı ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçmek

13.1 İklimle ilgili afetlere karşı dayanıklılık ve uyum kapasitesinin güçlendirilmesi

13.2 İklim değışikliğıyle ilgili önlemlerin politika ve planlara entegre edilmesi

13.3 İklim değışikliğıyle mücadele için bilgi ve kapasitenin geliştirilmesi

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

<https://www.kureselamaclar.org/>

14 SUDAKİ YAŞAM

Sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir kılmak

14.1 Deniz kirliliğinin azaltılması

14.2 Ekosistemlerin korunması ve düzeltilmesi

14.3 Okyanus asitlenmesinin azaltılması

14.4 Sürdürülebilir balıkçılık

14.5 Kıyı ve deniz alanlarının korunması

14.6 Aşırı avlanmaya katkı sağlayan teşviklerin kaldırılması

14.7 Deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımından elde edilen ekonomik faydaların artırılması

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

<https://www.kureselamaclar.org/>

15 KARASAL YAŞAM

Karasal ekosistemleri korumak, iyileştirmek ve sürdürülebilir kullanımını desteklemek; sürdürülebilir orman yönetimini sağlamak; çölleşme ile mücadele etmek; arazi bozunumunu durdurmak ve tersine çevirmek; biyolojik çeşitlilik kaybını engellemek

- 15.1 Karasal ve tatlısu ekosistemlerinin korunması ve düzeltilmesi
- 15.2 Ormansızlaşmanın döndürülmesi
- 15.3 Çölleşmenin durdurulması ve bozulmuş toprakların eski haline döndürülmesi
- 15.4 Dağ ekosistemlerinin korunmasının sağlanması
- 15.5 Biyoçeşitliliğin ve doğal habitatların korunması
- 15.6 Genetik kaynaklara erişimin ve faydanın adil paylaşımının teşvik edilmesi
- 15.7 Korunan türlerin yasa dışı avlanmasının ve kaçakçılığının ortadan kaldırılması
- 15.8 Karasal ve su ekosistemlerinde istilacı yabancı türlerin önlenmesi
- 15.9 Ekosistem ve biyoçeşitliliğin idari planlama süreçlerine entegre edilmesi

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

16 BARIŞ, ADALET VE GÜÇLÜ KURUMLAR

<https://www.kureselamaclar.org/>

Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak

- 16.1 Şiddetin her yerde azaltılması
- 16.2 Çocukların istismar, sömürü, çocuk ticareti ve şiddetten korunması
- 16.3 Hukukun üstünlüğünün geliştirilmesi ve adalete eşit erişimin sağlanması
- 16.4 Organize suç ve yasa dışı para ve silah akışıyla mücadele edilmesi
- 16.5 Yolsuzluk ve rüşvetin önemli ölçüde azaltılması
- 16.6 Etkili, hesap verebilir ve şeffaf kurumların geliştirilmesi
- 16.7 Karar alma mekanizmasının, ihtiyaçlara duyarlı, kapsayıcı ve temsil edici olması
- 16.8 Küresel yönetimde katılımcılığın güçlendirilmesi
- 16.9 Evrensel yasal kimlik sağlanması
- 16.10 Bilgiye kamu erişiminin sağlanması ve temel özgürlüklerin korunması

BM SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ

17 AMAÇLAR İÇİN ORTAKLIKLAR

<https://www.kureselamaclar.org/>

Uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı canlandırmak

- 17.1 Yurt içi gelir tahsilatını iyileştirmek için kaynakların seferber edilmesi
- 17.2 Tüm kalkınma yardımı taahhütlerinin yerine getirilmesi
- 17.3 Gelişmekte olan ülkeler için finansal kaynakların seferber edilmesi
- 17.4 Gelişmekte olan ülkelerin borç sürdürülebilirliğini sağlamalarına yardım edilmesi
- 17.5 En az gelişmiş ülkelere yatırım yapılması
- 17.6 Bilim, teknoloji ve yeniliğe erişim için bilgi paylaşımı ve işbirliği
- 17.7 Gelişmekte olan ülkelere yönelik sürdürülebilir teknolojilerin desteklenmesi
- 17.8 En az gelişmiş ülkeler için bilim, teknoloji ve yenilik kapasitesinin güçlendirilmesi
- 17.9 Gelişmekte olan ülkelerde SKA kapasitesinin geliştirilmesi

17 AMAÇLAR İÇİN ORTAKLIKLAR

17.10 DTÖ bünyesinde evrensel ticaret sisteminin desteklenmesi

17.11 Gelişmekte olan ülkelerin ihracatının artırılması

17.12 En az gelişmiş ülkeler için ticaret engellerinin kaldırılması

17.13 Küresel makroekonomik istikrarın geliştirilmesi

17.14 Sürdürülebilir kalkınma için politika uyumunun geliştirilmesi

17.15 Sürdürülebilir kalkınma amaçları için politika uygulama sürecinde ulusal liderliğe saygı gösterilmesi

17.16 Sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklıkların geliştirilmesi

17.17 Etkili ortakların teşvik edilmesi

17.18 Güvenilir veriye ulaşımın artırılması

17.19 İlerlemenin ölçülmesinde kullanılan yöntemlerin daha da geliştirilmesi

DÜNYA KAYNAKLARI KULLANIMI

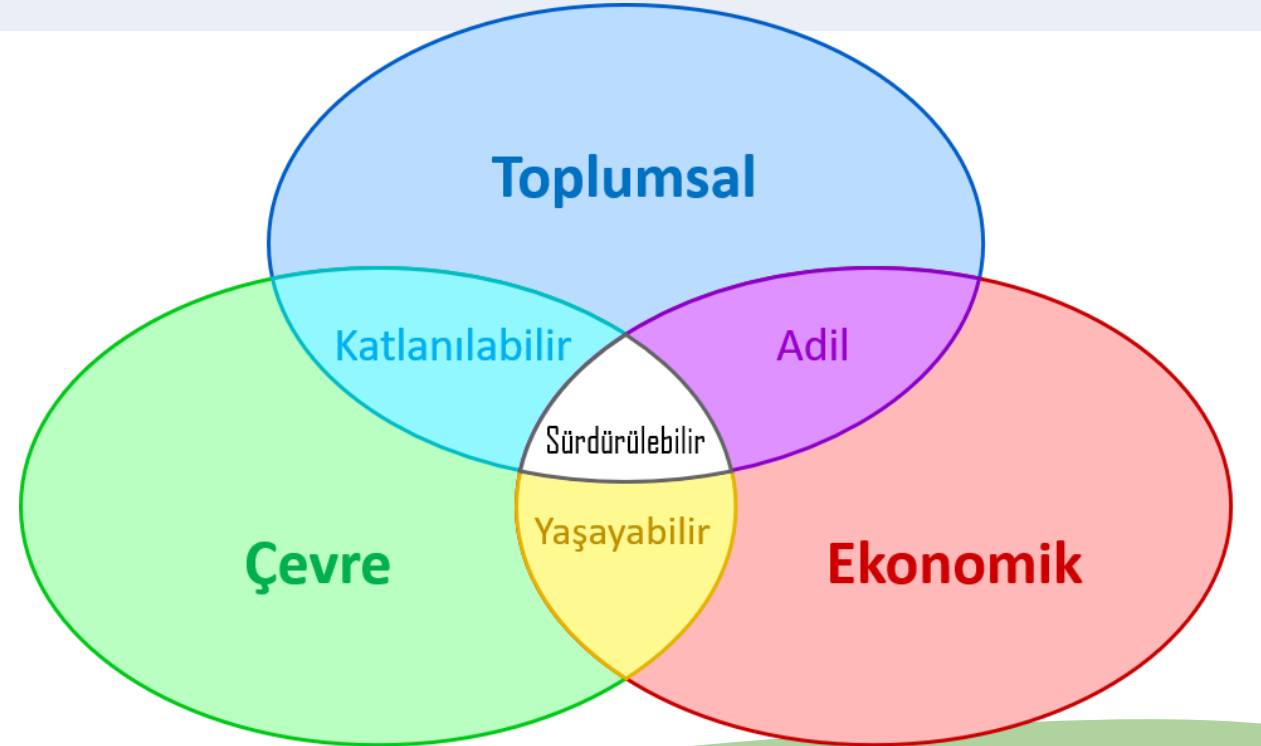
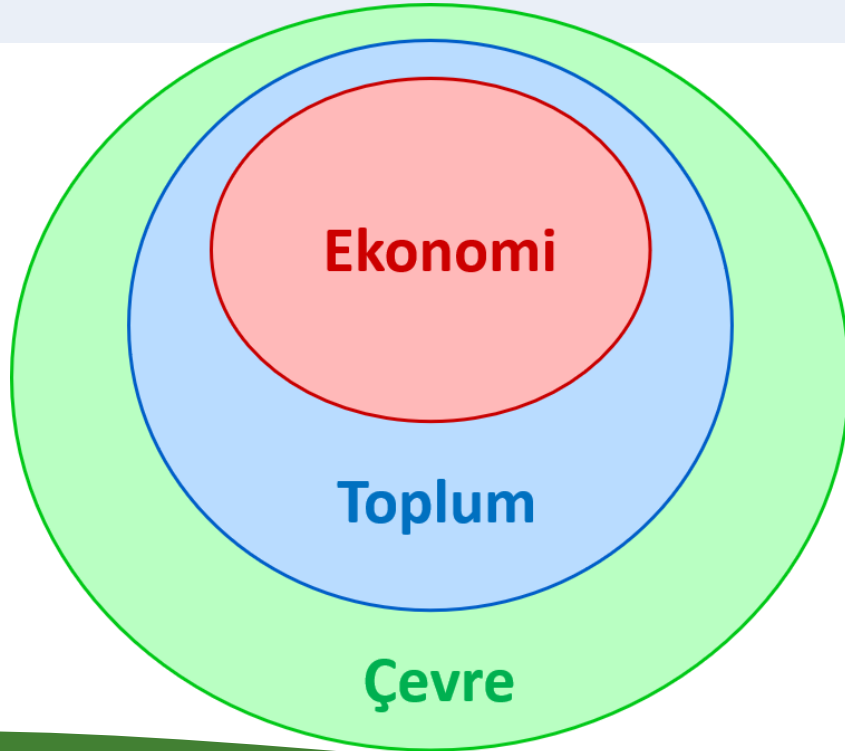
Kaynak: Rogers, Jalal ve Boyd, 2006, s.69.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jss/issue/24238/256951>

Ürün	Gelişmiş Dünya Kullanım Payı (%)	Gelişmekte Olan Dünya Kullanım Payı (%)	Kişi Başı Tüketim: ABD/Hindistan (kat)
Tahıl	48	52	6
Süt	72	28	4
Et	64	36	52
Ağaç ürünleri	78	22	18
Kağıt	81	19	115
Gübre	60	40	6
Çimento	52	48	7
Bakır	86	14	245
Demir ve çelik	80	20	22
Alüminyum	86	14	85
İnorganik kimyasallar.	87	13	5
Organik kimyasallar	85	15	0.28
Araba	92	8	320
Ticari araç	85	15	102
Toplam enerji	75	25	35
Elektrik	79	21	40
Nüfus	24	76	0.28

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTLARI

Sürdürülebilir kalkınma şu üçüyle mümkündür: ekonomik gelişim, sosyal gelişim ve çevre koruma. Bunlara sürdürülebilir kalkınmanın boyutları denilmektedir. Bu boyutlar aşağıdaki şekillerde iç içe ve birbiri ile kesişen şekilde bağlı olarak belirtilmektedir.

a. Çevresel Boyut	b. Ekonomik Boyut	c. Sosyal Boyut
Atmosferdeki klor artışı	Sektörel ekonomik faaliyet artışı	Nüfus, yoğunluk, artış oranları
Atmosferdeki asitlik artışı	Taşıt sayısı	Yoksulluk
Ozon, partiküller, nitrojen dioksit bileşimleri	Enerji tüketimi	Elektriksiz hane halkı
Kırsal ve kentsel alanlar, ormanlar	Yenilenebilir enerji oranı	Oy kullanabilir nüfus
Doğal ortam farklılaşmaları	Hava ulaşımı	Seçimlere katılım
Taşıma kapasiteleri tahminleri Su Kalitesi	Taşıma bedelleri	Kırsal-kentsel nüfus
Spesifik ekosistem göstergeleri	Ormansızlaşma	Telefon miktarı
Radyasyon	Kirlilik azaltım giderleri	Yetersiz beslenen çocuklar
Koruma alanları	Seyahatler, boş zamanlar	Okuma yazma
Metal rezervleri	Ahşap üretimi	Yaşam süresi, bebek ölümleri
Enerji miktarı	Kişi başına su temini	
Biyoçeşitlilik	Erozyon	
Hayvan popülasyonu	Tarımsal üretim	
Tehlike altındaki canlılar	Hanelerde enerji kullanımı	
Temel kirleticiler	Karayolları taşımacılığı enerji kullanımı	
Ağır metaller	Araçlarda fosil yakıt kullanımı	
Toprakta nitrojen ve potasyum fosfat dengeleri	Besin üretimi	
Toprak kalitesi göstergeleri		
Tarım arazisi kayıpları		

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTLARI

Daha sonra, Sürdürülebilirlik Halkaları yaklaşımı, ekonomik, ekolojik, politik ve kültürel sürdürülebilirlik olarak dört birbirinden ayrı boyut halinde ifade edildi. Bu yaklaşımda ilave olarak 'dördüncü' sürdürülebilir gelişme boyutu olarak "**Kültür**" öne sürülmüştür.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BİLİMİ

Sürdürülebilirlik Bilim Dalı, yeni bir bilim dalı olarak 21. yy.'ın en önemli bilim dallarından biri olacaktır. 1980'lerden beri akademik bir disiplin olarak gözükmemektedir.

Tarım bilimi veya sağlık bilimine benzer şekilde, uygulamaya yönelik pratik problemler ile uğraşan bir bilim dalı durumundadır.

Sürdürülebilirlik bilimi, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma konulara odaklanmaktadır. Alanında ihtiyaç olan bilgiyi ve uygulamaları derinleştirmeye çalışarak ilerlemektedir.

Bu konuda ön alacak uluslar, geleceği görmede ve değerlendirmede de ön alacak ve **gelecek için sözü de olabilecektir.**

Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası birçok toplantılarda Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma konu edilmektedir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BİLİMİ

Çevre Bilimi ve diğer bilimler, tek başlarına, dünyanın karşılaştığı bu mevcut olumsuz yaşamsal destek sistemlerini (toprak, sular, atmosfer, ormanlar, canlılar ve mineraller) kaybetme konusundaki sıkıntıyı çözecek özellikte ve yeterlikte değildir. Zorunlu olarak bir çok bilime aynı anda ihtiyaç duyulmaktadır. Bir araya gelen bilim disiplinleri ile yerkürede zora giren yaşam konusuna bütüncül bir bakış yapacak çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu konuda çalışma yapmaya başlamış üniversitelerde çok sayıda disiplinin bir araya getirildiğini görüyoruz. Bu bilim dalları içinde **tarih, coğrafya, felsefe, sosyoloji, ekonomi, birçok mühendislikler, biyoloji, tıp, sanat, ilahiyat...** sayılmaktadır.

Anlaşılan odur ki Nuh (asm) gemisi misali hemen her bilim dalının katılacağı ve bilgileri kaynaştırıp pekiştireceği ve çözüm için topluma yön ve şekil oluşturacağı bir bilim geleceğın üniversitelerinin önde bir bilim dalı olacaktır.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BİLİMİ

Sürdürülebilir Kalkınma ve Sürdürülebilir Gelişme gibi akademik disiplinler, dünyada yaygınlaşmaktadır.

Bak: (1) [Arizona State University Global Institute of Sustainability and Innovation](#)

(2) [Maastricht University Sustainability Science, Policy and Society](#)

(3) [Sürdürülebilirlik hakkında onlarca uluslararası dergi de faaliyet göstermektedir.](#)

Ülkemiz üniversitelerinde lisansüstü düzeyde sürdürülebilirlik konusu üzerine birimler mevcuttur. Ancak bu birimler çoğunlukla İşletme Bilim Dalı içinde yer alan tek yönlü bir halde eğitim ve araştırmalar yapmaktadırlar. **Bu disiplinin, karma bilimlerden oluşan biçimiyle, ülkemizde zaman geçirmeden üniversitelerde lisansüstü düzeyde başlatılması gerekmektedir.** Ayrıca, Sürdürülebilirlik Bilimi'nin hiç zaman geçirmeden lisans programlarında bir ders olarak ders programlarına konulması çok faydalı olacaktır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KONFERANSI (Rio+20 ZİRVESİ)

BEYANNAME: "Yükseköğretim Kurumları ve ilgili kuruluşların Başkanları, Rektörleri, Dekanları ve Liderleri olarak, sürdürülebilir kalkınmanın uluslararası arayışında taşıdığımız sorumluluğun farkındayız.

20-22 Haziran 2012 tarihleri arasında Rio de Janeiro'da düzenlenen BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı vesilesiyle, aşağıdaki eylemleri desteklemeyi kabul ediyoruz:

- **Sürdürülebilir kalkınma kavramlarını öğretin**, tüm disiplinlerde çekirdek müfredatın bir parçasını oluşturmalarını sağlayın, böylece gelecekteki yüksek öğrenim mezunları sürdürülebilir kalkınma işgücüne girmek için gerekli becerileri geliştirir ve insanlara, gezegene ve karlara değer veren bir topluma nasıl ulaşılacağına dair açık bir anlayışa sahip olurlar. Yükseköğretim Kurumlarının ayrıca profesyonellere ve uygulayıcılara sürdürülebilirlik eğitimi vermeleri teşvik edilmektedir;
- **Sürdürülebilir kalkınma konularında araştırmaları teşvik** etmek, bilimsel ve teknolojik bilgi alışverişi yoluyla bilimsel anlayışı geliştirmek, yeni ve yenilikçi teknolojiler de dahil olmak üzere bilginin gelişimini, adaptasyonunu, yayılmasını ve transferini arttırmak.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KONFERANSI (Rio+20 ZİRVESİ)

- **Kampüslerimizi** şu yollarla **yeşillendirin**: i) bina ve tesislerimizdeki enerji, su ve malzeme kaynakları verimlilikleri yoluyla çevresel ayak izini azaltmak; ii) tedarik zincirlerimizde ve catering hizmetlerimizde sürdürülebilir tedarik uygulamalarını benimsemek; iii) öğrenciler ve öğretim üyeleri için sürdürülebilir hareketlilik seçenekleri sağlamak; iv) atıkların en aza indirilmesi, geri dönüşümü ve yeniden kullanımı için etkili programların benimsenmesi ve v) daha sürdürülebilir yaşam tarzlarının teşvik edilmesi.
- İçinde bulunduğumuz topluluklardaki **sürdürülebilirlik çabalarını destekleyerek**, sosyal olarak kapsayıcı ve küçük çevresel ayak izlerine sahip daha yaşanabilir, kaynak verimli toplulukları teşvik etmek için yerel makamlar ve sivil toplumla birlikte çalışmak.
- Bilgi ve deneyim alışverişinde bulunmak ve ilerleme ve zorluklar hakkında düzenli olarak rapor vermek için UNESCO liderliğindeki BM Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim On Yılı, BM Akademik Etki, Küresel İlkeler Sözleşmesi, BM destekli Sorumlu Yönetim Eğitim İlkeleri girişimi ve BM Çevre Programı'nın Çevre Eğitim ve Öğretim girişimleri gibi **uluslararası çerçevelerle bağlantı kurmak ve sonuçları paylaşmak."**

SÜRDÜRÜLEBİLİR TOPLUM İÇİN GEREKLİ OLAN UNSURLAR

Sürdürülebilir bir toplumun oluşması için gerekli toplumsal ilkeler:

- **Eşitlik:** Maddi açıdan en yetersiz ve savunmasız bireyler için de eşit fırsatlar sağlanmalıdır.
- **Çeşitlilik:** Toplum, çeşitliliği korumalı ve teşvik etmelidir.
- **Bağlılık:** Toplumun içinde ve dışında, resmi, gayri resmi ve kurumsal düzeyde, fertleri birbiriyle bağlantılı olmayı mümkün kılacak sosyal yaşam sistem ve altyapıları oluşturulmalıdır.
- **Yaşam kalitesi:** Birey, kurum ve toplum düzeyinde tüm üyeler için insan onuruna uygun olarak temel ihtiyaçların karşılanması garanti edilmeli ve iyi bir yaşam kalitesi geliştirilmelidir.
- **Demokrasi ve yönetim:** Topluluk için demokratik süreçler, şeffaf ve hesap verilebilir yönetim yapıları sağlanmalıdır.

İNSAN HAKLARI

Sürdürülebilirlik konusunu ele almaya "İnsan Hakları" konusuyla başlayacağız. İnsan Hakları, Sürdürülebilirlik için olmazsa olmaz bir anahtar durumundadır.

İnsan Haklarını ele almazdan önce TDK Sözlük "Hak" anlamına bakalım:

HAK:

1. isim Adalet
2. isim Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç
3. isim Dava veya iddiada gerçeğe uygunluk, doğruluk
4. isim Verilmiş emekten doğan manevi yetki
5. isim Pay
6. isim Emek karşılığı ücret
7. sıfat Doğru, gerçek

İNSAN HAKLARI

İnsan konusunu ilk dersimizde ele almış ve canlılar arasındaki yerini detayları ile açıklamıştık. İnsanın değerli bir varlık olduğu kuşkusuzdur. İnsanlar tarih boyunca onurlu olarak yaşamak istemişlerdir.

İnsanlar yaşamayı isterler ancak onurlu yaşamayı daha önde tutarlar. İnsanoğlunun tüm fertleri şahsına ve şahsının önemsediklerine değer verilmesini önceler. Değer verilme ve kendini değerli hissetme duyguları insanın fıtratında olan duygulardır. Sırf bu nedenlerle günlük yaşamda insan ölçüsü değişen çok farklı reaksiyonlar ortaya koyabilmektedir. Bu durum meşhur Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde de biyolojik ihtiyaçların üstünde yer almıştır.

İnsan, hangi cins, hangi renk, hangi anlayış, hangi fiziksel yapı ve hangi sağlık halinde olursa olsun kendini değerli görür. Değerli görülmek de ister. Bunu **İnsan Onuru** diye anlıyoruz.

İnsan Onuru kavramı, günümüzde, uluslararası ve ulusal mevzuatta yer almış yaşama hakkından sonraki en öndeki hukuk terimidir.

SÖMÜRGEÇİLİK

Toplumların bulunduğu coğrafyaya yakın ve uzak coğrafyalarda ticaret kolonileri kurma faaliyeti tarih boyunca vardı. Asur ticaret kolonileri, Fenike kolonileri, Yunan kolonileri gibi. Bu ticaret kolonileri zor kullanma durumu olmadığı ve gönüllü yapıldığı için sömürgecilikle eş tutulmaz. Ancak tarih boyunca yağmacılık ve el koyma halleri de olmuştur. İşte bunun devamlı hale getirilmesi sömürgecilik kavramını karşılamaktadır. Sömürgeciliğin tarihini yazan Batı, sömürgeciliği, **kolonicilik** (colonialism) şeklinde ifade etmişlerdir.

Avrupa'nın Dünya'yı sömürgeleştirmesinin tarihi beş dönem halinde olmuştur:

- 1.Birinci Dalga Sömürgecilik: Coğrafi keşiflerden 18. yüzyıl ortalarına kadar
- 2.İkinci Dalga Sömürgecilik: 18.yüzyıl ortalarından 1875 yılına kadar
- 3.Emperyalizm Dönemi/ Modern Sömürge İmparatorlukları 1875-1914 arası
- 4.1914-1945 arası dönem (Birinci ve İkinci Dünya Savaşları)
- 5.Sömürgeciliğe karşı bağımsızlık savaşları 1945-1970'ler.

İNSAN HAKLARI

Günümüz Kölelik durumunu açıklayan web sitesini okuyalım:

<https://www.walkfree.org/>

Walk Free, günümüzde söz konusu olan "modern köleliğin" tüm biçimlerinin ortadan kaldırılmasına odaklanan uluslararası bir insan hakları grubudur.

2021 Küresel Tahminlerine göre; modern kölelik şartlarında yaşayan toplamda 49,6 milyon insanın, ya kendi istekleri dışında çalıştırıldığı (27,6 milyon) ya da zorla evlendirildiği (22 milyon) görülüyor. Durum geçici değil. Sorun her yıl daha da kötüye gidiyor. Zorla çalıştırma tuzağı yıllarca sürebilirken, zorla evlendirme ise ömür boyu hapis cezası gibi.

2021 tahminlerine göre, zorla çalıştırılanların toplam 3,3 milyonu çocuk.

Raporun linki: https://cdn.walkfree.org/content/uploads/2022/09/12142341/GEMS-2022_Report_EN_V8.pdf

İNSAN HAKLARI

Bütün insanlar özgür, onurlu ve eşit haklarla doğarlar. Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. Madde 1.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI:

I. Temel hak ve hürriyetlerin niteliği

MADDE 12- Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

I. Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı

MADDE 17- Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

İnsan hakları; diline, dinine, ırkına, cinsiyetine, milliyetine, sosyal statüsüne ve rengine bakılmaksızın insana insan olduğu için tanınan hakların genel adıdır. TDV İslam Ansiklopesi.

İNSAN HAKLARI

İnsan hakları, tüm insanların sadece insan olmakla sahip olduğu temel hak ve özgürlüklere denir. Vikipedi.

İnsan Hakkı; herkesin, özellikle de kendi yönetimi tarafından adil bir şekilde muamele görmesi temel haklardan biridir. Oxford Learner's Dictionaries.

İnsan Hakları ve Görevleri Amerikan (ABD) Bildirgesi (American Declaration of the Rights and Duties of Man) (1948):

Birinci Bölüm, Haklar

Madde I. Her insanın yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı vardır.

Madde II. Herkes kanun önünde ve bu Bildirgede belirlenmiş hak ve görevleri bakımından ırk, cinsiyet, dil, inanç veya başka herhangi bir faktör ayrımı gözetilmeksizin eşittir.

İNSAN HAKLARI

Avrupa Anayasası (The European Constitution):

Madde I: Temel haklar, özgürlükler ve sorumluluklar

Bölüm 1 – Temel haklar ve özgürlükler

(1) İnsan haklarına saygı ve tesisi

(2) Temel haklar ve özgürlükler
konuları ele alınmaktadır.

İNSAN HAKLARI

(2) Temel haklar ve özgürlükler: Avrupa Birliği, vatandaş olsun ya da olmasın herkes için aşağıdaki hak ve özgürlükleri tanır: yaşam hakkı ve fiziksel bütünlük; kanun önünde herkes için eşitlik hakkı; fırsat eşitliği hakkı; vicdan, fikir ve inanç özgürlüğü; İfade özgürlüğü; barışçıl toplanma özgürlüğü; örgütlenme ve siyasi partiler ve birlikler kurma özgürlüğü; tüm iletişim araçlarının, kişisel verilerin ve bilgilerin gizliliği hakkı; hareket özgürlüğü; işgal özgürlüğü; Eğitim hakkı; özel mülkiyet hakkı ve söz konusu mülkün makul olmayan arama ve el koymalara karşı korunması; sığınma hakkı; ve yasanın öngördüğü şekilde federal makamlara dilekçe verme ve bir yanıt bekleme hakkı.

(Bu sayılanlar bir demokratik cumhuriyet anayasasında da bulunan maddelerdir. Ülkemiz Anayasasında da mevcut)

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ

BM Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarihli ve 217 A (III) sayılı kararıyla benimsendi ve ilan edildi. Toplam 30 Maddeden oluşur.

Madde 1. Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır, birbirlerine kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.

Madde 2. 1.Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, bu Beyannamede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir. 2.Ayrıca, bağımsız, vesayet altında ya da kendi kendini yönetemeyen ya da egemenliği başka yollardan sınırlanmış bir ülke olsun ya da olmasın, bir kişinin uyruğu olduğu ülke ya da memleketin siyasal, hukuksal ya da uluslararası statüsüne dayanarak hiçbir ayırım yapılamaz.

Madde 3. Herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliğine hakkı vardır.

Madde 4. Hiç kimse, kölelik ya da kulluk altında tutulamaz; her türden kölelik ve köle ticareti yasaktır.

...

İNSAN HAKLARI TARİHİ

TÜRKLER:

Bilinen çağlardan bu yana her dönemde Türkler, İnsan Hakları konusunda örnek durumda olmuşlardır. Bilinen çağlara kadar uzanan destan ve efsaneler bu konuda çok anlamlı örnekleri delil olarak taşımıştır. Destan, yazıt ve belgeler, kültürel değerlerin tanınması ve analiz edilmesi bakımlarından çok önemlidir. Eski çağlara ait destanlarda aile ve toplum yaşamındaki karşılıklı sevgi ve saygı nakışları ile oluşturulmuş ahlak kurallarını görmekteyiz. Aile ve toplumda imrenilecek bir uyum olmuştur. İncelenen bu örnek miraslar, günümüz anlamında bir sosyal devletin unsurları ile aynı değil tabiki. Buna mukabil, bu türden örnekleri o çağların Avrupa'sında, görmek mümkün değildi. Avrupa, uzun çağlar boyunca soylu ve serf (esir köylü) yapısında oldu ve bu sınıflar arasında yüksek duvarlar mevcuttu.

Türkler, İslamiyet'le tanışmazdan önce dini inanç bakımından iki dönemi sergilemişlerdir. Şamanlık ve ara dönem olarak kısmen Budizm, Yahudilik ve Hristiyanlık gibi dinlerin de yayıldığı dönem.

İNSAN HAKLARI TARİHİ

TÜRKLER:

Şaman inancındayken, Türkler, daha dar bir coğrafyada idiler ve aralarında önemli ölçüde kültür birliği mevcuttu. Gerek yayıldıkları coğrafyaların genişlemesi ve gerekse yeni dinlerle karşılaşmaları ile kısmen bu dinlere de ilgi duymuşlar, bu inançların dağılmasına rağmen insani ilişki ve ahlak normlarında değişim olmamıştır.

Değişik dinlerin benimsenmesi ile idari dağınıklık olmuştur. Bu durumdayken dahi başka inançtan olanlara karşı saygılı davranmışlar ve Çağdaş İnsan Hakları alanında önemli yer tutan “din ve vicdan özgürlüğü” çerçevesinde ifade edilebilecek örnek uygulamalar sergilemişlerdir. Devletin "baba" olarak ifade edilmesi, yani "Sosyal Devlet" davranışında olması da eski çağlardan kalmadır.

Gerek yayıldıkları coğrafyaların genişlemesi ve gerekse yeni dinlerle karşılaşmaları ile kısmen bu dinlere de ilgi duymuşlar, inançlar açısından dağılmalarına rağmen insani ilişki ve ahlak normlarında değişim olmamıştır.

İNSAN HAKLARI TARİHİ

TÜRKLER:

11. yy'dan sonra İslam'ın Türkler için genel bir inanış olması ile tekrar büyük devletler oluşturulmaya başlanmıştır. İslamiyet inancının Türklerin hayat anlayışına uyması ile daha fazla gelişmeler ve daha büyük medeniyet hamleleri ortaya çıkmıştır. İnsan Hakları konusunda zaten çok uyumlu ve adil norma ve uygulamaları olan Türkler, İslamiyet ile bunu daha da zenginleştirmişlerdir. İslamiyet'in uygulayıcısı bir millet olmuşlardır.

İslam'dan önce yöneticilerin atanmaları, meclis oluşturulması, yöneticinin halkın içinde yer alması ve şiddetle ile değil karşılıklı sevgi ve saygı ile muamele etme gibi özellikleri biliyoruz. Türk halkının hepsi, her zaman yöneticisini, yönetimini ve vatan bildiği toprakları yüceltmıştır. Göçebe hukukunu en iyi uygularken, daha sonra yerleşik kültürü de ne iyi bir örnek olarak ortaya koymuşlar, yüzyıllarca Avrupa'da bir çok yönlerden medeniyeti temsil etmişlerdir. Avrupa'da daha önce görmedikleri bir düzen kurulmuş, Avrupa halkının daha önceden inim inim ezildiği Toprak aristokrasisi ile serf denen topraksız esir köylü sınıflarının oluşmasına müsaade edilmemiştir.

İNSAN HAKLARI TARİHİ

İSLAM:

İslam, hürriyetleri üç kategoride görür;

“**Şahsi Hürriyetler**” alt başlığı altında kişi güvenliği, mesken dokunulmazlığı ve seyahat hürriyeti;

“**Fikrî Hürriyetler**” alt başlığı altında inanç hürriyeti ile görüş ve düşünce hürriyeti;

“**İktisadi Faaliyet Hürriyeti**” başlığı altında çalışma ve kazanma hürriyeti ile mülk edinme ve yerleşme hürriyeti belirtilmektedir.

“İslâm'da İnsan Hakları konusunda fikir vermek üzere **Veda Hutbesi** de özgün bir örnek olarak belirtilmektedir. Hz. Muhammed'in son haccında Arafat'ta 100 bini aşkın hacıya hitaben okuduğu hutbede, üzerinde durduğu temel insan hakları aşağıda sıralandığı gibi olmuştur:

İNSAN HAKLARI TARİHİ

Veda Hutbesi

Hız. Peygamberin son haccında üzerinde durduğu temel insan hakları:

- Yaşama Hakkı
- Alacak Hakkı
- Kadın Hakları
- Irk Ayrımının Yasaklanması ve Eşitlik
- Suçların ve Cezaların Kişiselliğı
- Köle ve Hizmetçilere Muamele
- Silahlı Çatışmada ve Kültür Varlıklarına Muamele (Savaşlarda sivillerin, kadınların, çocukların, yaralıların ve teslim olanların hakları)

İSLAM HUKUKU GAYELERİ

1. **Aklın korunması:** Barış, adalet ve güçlü kurumlar. Eşitsizlerin azaltılması.
2. **Dinin (inancın) korunması:** Kaliteli Eğitim. Barış, adalet ve güçlü kurumlar. Eşitsizlerin azaltılması.
3. **Hayatın korunması:** Yoksulluk olmasın. Sıfır açlık. İyi sağlık ve afiyet. Sürdürülebilir şehirler ve topluluklar. Hesaplı ve temiz enerji. Su altında hayat. Yer üstünde hayat.
4. **Malın korunması:** Uygun iş ve ekonomik büyüme. Endüstri, yeni buluşlar ve altyapı. Sorumlu tüketim ve üretim. Hedeflere yönelik işbirliği (ortaklık).
5. **Neslin korunması:** Kaliteli Eğitim. Temiz su temini, atık suların arıtılması ve atıkların bertarafı. İklim konusunda eylem. Su altında hayatın devamı. Yer üstünde hayatın devamı. Cinsiyet eşitliği.

Tüm dinler, İnsan Hakları için genelde bu esaslar üzerinde durmaktadır.

İSLAM'DA HÜRRİYET

Günümüzde dahi Batı'nın hürriyet kavramı ile İslâm'ın hürriyet kavramı çok farklıdır. Batı'da toplumun genelini kapsayan kaydedilir bir hürriyet, 1789'a kadar olmamıştır. 1789 Fransız İnsan Hakları Beyânnâmesi'nde **hürriyet** tanımı; "Madde 4 - Özgürlük **başkalarına zarar vermeden istediğini yapabilmektir**" şeklinde açıklanmıştır.

İslâm Hukukunda ise 14 asırdır kabul edilen hürriyet: "**Ne kendisine ve ne de başkasına zarar vermemek şartıyla meşrû dâirede dilediğini yapmaktır**". Yani insan kendine zarar verecek hürriyete sahip değildir. İslâm hukuku, insanın her aklına geleni ve arzu ettiğini yapması demek olan işleri hürriyet olarak kabul etmez.

İslâm'a göre insanlar hürdür, ancak ve sadece Allah'a kul olurlar, insan insana kul olamaz.

İslam'da hürriyet iki esasa dayanır: 1) Zulüm yapılmaz, 2) Zulme boyun eğilmez.

İslâm'ın nazarında hak mefhumu: "Tek otorite Allah'tır. İnsanlar eşittir. Hakkın, küçüğü büyüğü olmaz. Küçük hak, büyük hak için iptal edilemez. Bir insanın öldürülmesi, tüm insanlığın öldürülmesidir."

İNSAN HAKLARI TARİHİ

GENEL DEĞERLENDİRME:

Geldiğimiz çağda İnsan Haklarının, dünya nimetlerinden çok daha fazla faydalanan toplumlarda bugünkü biçimi almasındaki ana neden;

Bu toplumların hayatlarının geldiği seviyeyi korumak için kendi toplumları dışındaki toplumlarla beraber yaşamaya kendilerini mecbur hissetmeleridir. Bunun için bu durumlarını koruyabilmek ve sabit tutabilmek için günümüz "İnsan Hakları" statükolarının oluşturulması yoluna gidilmiştir.

Ancak, yerkürede Birleşmiş Milletler Teşkilatı varlığı güç ve güçsüzler arasında adil bir düzene sebep olamamıştır. Değerli kaynakları olup gelişme ihtimali bulunan coğrafyalarda, savaş ve iç kargaşa ile ölümler ve göçler hiç eksik olmamaktadır.

DÖNGÜSEL EKONOMİ

Günümüzde uygulanan iktisat modeli doğrusal ekonomi modelidir. Bu iktisat modeli ile endüstride, tarımda ve ticaretle tamamen "kullan at" modeline dayanan bir üretim-tüketim biçimi esas alınmaktadır. Bu durum, giderek artan nüfus ve ihtiyaç ötesi tüketim alışkanlıkları nedeniyle yaşam kaynakları sıkıntıları yaşanmasına neden olacaktır.

Döngüsel ekonomi, kaynakların daha sorumlu bir şekilde kullanıldığı, ürün ömrünün uzatıldığı ve tüm malzemelerin atık üretmeksizin yeniden üretim sürecine kazandırıldığı, sürdürülebilirlik ve yenilikleri bulmayı odağına alan yeni bir üretim modelidir.

Döngüsel ekonomide, büyüme, toplum faydası hedeflenerek yeniden kurgulanır. Üretim-tüketim sistemdeki atıklar, yeniden ürüne dönüşür ve sınırlı kaynaklar korunur. Döngüsel ekonomide, yenilenebilir enerji kaynakları ile döndürülür. Korunan doğa ve beşeri sermaye öne çıkarılır.

DÖNGÜSEL EKONOMİ

Döngüsel ekonomi, yok oluşa gidişin çözümüdür. Bu sisteme geçişle, çevresel faydalara ilaveten yeni iş ve ekonomik fırsatların doğması da araştırılmaktadır.

Bu yaşam modelinde teknik ve biyolojik döngüler söz konusudur. Teknik döngüler; yeniden kullanım, onarım, yeniden üretim veya son çare olarak geri dönüşüm gibi stratejiler yoluyla ürünleri, bileşenleri ve malzemeleri kurtarır ve geri yükler. Biyolojik döngüde ise organik olan her malzeme tüketilince çöp depolaması yerine çürütülüp toprağa kazandırılarak, bir döngü sağlanır.

Döngüsel ekonominin esas hedefi, insanların tüketime hazır ürünlere dayalı ekonomik düzeni sona erdirip, geri dönüştürülebilir ürünleri piyasaya yerleştirmek olan çevreci bir iktisat modeli tesis etmektir. İlerleyen zaman içinde insanların bu ekonomik düzene mecburen geçeceği beklenmektedir.

ARA SINAV

Sınav on-line yapılacaktır.

20 Nisan 2024 Cumartesi günü saat 18.00-18.50 arası.

Bayramınızı kutluyor, sağlık ve başarılar diliyorum.

7. Dersin sonu...